

JAKUB STANKIEWICZ

Student V roku prawa, członek Koła Naukowego Kryminologii i Polityki Kryminalnej
Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

---

Przestępstwo napaści i znieważenia przedstawiciela obcego państwa

Wprowadzenie

Prawo dyplomatyczne i konsularne jest fragmentem prawa międzynarodowego publicznego¹. Są to regulacje, na które należy spojrzeć z dwóch perspektyw. Z jednej strony prawo dyplomatyczne i konsularne określa, w jaki sposób traktować przedstawicieli obcych państw w Polsce, z drugiej zaś normuje to, jak polscy przedstawiciele dyplomatyczni będą traktowani w innych państwach – nieoceniona jest tu zasada wzajemności. Z tego punktu widzenia niezwykle interesujące pozostaje zagadnienie wewnętrznych (państwowych) norm prawnokarnych, które służą ochronie przedstawicieli obcych państw.

---

¹ J. Sutor, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa 2010, s. 34, 414.

Jest bowiem tak, że państwa na poziomie międzynarodowym umawiają się, iż będą chronić swoich przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych, jednak owa ochrona realizowana jest już na poziomie wewnętrznym (państwowym).

W niniejszym opracowaniu omówione zostanie polskie rozwiązanie w zakresie ochrony przedstawicieli obcych państw. Ustawodawca polski uregulował tę kwestię w art. 136 Kodeksu karnego², uznając za czyn zabroniony czynną napaść i publiczne znieważenie przedstawiciela państwa obcego.

Przedstawiony typ czynu zabronionego cieszy się raczej niewielkim zainteresowaniem przedstawicieli doktryny prawa karnego, co może być związane m.in. z bardzo nieznaczną liczbą stwierdzonych przestępstw. W związku z tym zostanie scharakteryzowana ewolucja zakazu tzw. „obrazy dyplomatycznej” w kolejnych polskich kodeksach karnych, następnie dokonany opis znamion przestępstwa z art. 136 k.k. oraz zaprezentowane dane statystyczne w związku z dwudziestolecie obowiązywania przepisu. Punktem wyjścia będzie zaś wskazanie na międzynarodowy rodowód regulacji.

1. Ochrona na gruncie prawa międzynarodowego

Na gruncie prawa międzynarodowego gwarancję ochrony przedstawicieli państw obcych stanowi Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, z dnia 14 grudnia 1973 r.³ J. Sutor zalicza ten dokument do podstawowych źródeł współczesnego prawa dyplomatycznego⁴.

---

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1600 ze zm.), dalej: k.k.

³ Konwencja o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, sporządzona w Nowym Jorku dnia 14 grudnia 1973 r. (Dz.U. z 1983 r., Nr 37, poz. 168), dalej: Konwencja.

⁴ J. Sutor, op. cit., s. 36.

Konwencja została sporządzona w 1973 r., jednak Polska przystąpiła do niej kilka lat później. Akt obowiązuje w Polsce od 13 stycznia 1983 r.⁵ i od tego dnia formalnie mógł zacząć być stosowany.

Przy przystąpieniu do Konwencji zastrzeżono, że Polska Rzeczpospolita Ludowa nie uważa się za związaną postanowieniami art. 13 ust. 1 Konwencji. Przepis ten stanowi, że „każdy spór między dwoma lub więcej Państwami-Stronami, dotyczący wykładni lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań, będzie na wniosek jednego z nich przekazany do arbitrażu. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy od daty wniosku o arbitraż Strony nie zdołają uzgodnić zagadnień organizacji arbitrażu, każda z tych Stron może przekazać spór Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości (MTS), zgłaszając wniosek zgodnie ze Statutem Trybunału”.

Nieprzyjęcie tego postanowienia spowodowało w konsekwencji wyłączenie właściwości jurysdykcyjnej Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Obecnie, już od ponad dwudziestu lat, Rzeczpospolita Polska jest związana wszystkimi postanowieniami Konwencji ze względu na przyjęty Akt wycofania⁶. Oznacza to, że Polska zobowiązała się do przestrzegania orzeczeń wydawanych przez MTS.

Przechodząc już do samego przedmiotu Konwencji, warto nadmienić, że w jej preambule wskazano, iż Konwencja przyjęta została

---

⁵ Oświadczenie rządowe z dnia 5 maja 1983 r. w sprawie ratyfikacji przez Polską Rzeczpospolitą Ludową Konwencji o zapobieganiu przestępstwom i karaniu sprawców przestępstw przeciwko osobom korzystającym z ochrony międzynarodowej, w tym przeciwko dyplomatom, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 14 grudnia 1973 r. (Dz.U. z 1983 r., Nr 37, poz. 169).

⁶ Akt wycofania przez Rzeczpospolitą Polską zastrzeżeń dotyczących wyłączenia obowiązkowej jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz obowiązkowego arbitrażu, które Polska złożyła przy ratyfikacji lub przystąpieniu do niektórych umów międzynarodowych (Dz.U. z 1998 r., Nr 33, poz. 177); Oświadczenie rządowe z dnia 23 stycznia 1998 r. w sprawie wycofania przez Rzeczpospolitą Polską zastrzeżeń dotyczących wyłączenia obowiązkowej jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz obowiązkowego arbitrażu, które Polska złożyła przy ratyfikacji lub przystąpieniu do niektórych umów międzynarodowych (Dz.U. z 1998 r., Nr 33, poz. 178).

w wyniku chęci realizowania postanowień Karty Narodów Zjednoczonych⁷ w zakresie utrzymania pokoju międzynarodowego i przyjaznych stosunków między państwami.

Do dalszej analizy niezbędne jest przywołanie definicji „osoby korzystającej z ochrony międzynarodowej”, sformułowanej w Konwencji. Artykuł 1 ust. 1 Konwencji stanowi, że pojęcie to oznacza głowę państwa (także każdego członka w przypadku kolegialnego organu głowy państwa), szefa rządu lub ministra spraw zagranicznych – wówczas, gdy taka osoba znajduje się w obcym państwie, jak również towarzyszących jej członków rodziny, a nadto „każdego przedstawiciela, funkcjonariusza lub osobistość oficjalną państwa oraz każdego funkcjonariusza, osobistość oficjalną lub innego przedstawiciela organizacji międzynarodowej o charakterze międzyrządowym, który w czasie i w miejscu, w którym przeciwko niemu, jego oficjalnej siedzibie, jego prywatnemu mieszkaniu lub jego środkom transportu zostało popełnione przestępstwo, był uprawniony, zgodnie z prawem międzynarodowym, do szczególnej ochrony przed jakąkolwiek napaścią na jego osobę, wolność lub godność, a także członków jego rodziny pozostających z nim we wspólnocie domowej”. Mimo że definicja ta jest szczegółowa, jej zakres pozostaje dość szeroki – obejmuje bowiem zarówno osoby pełniące określone funkcje w państwie, jak i członków ich rodzin, a także mienie (w pewnym zakresie).

Wśród czynów, które Konwencja wymienia jako te, przed którymi należy chronić określone osoby, znajdują się: zabójstwo, uprowadzenie, napaść na osobę oraz gwałtowna napaść na jej siedzibę, mieszkanie, środek transportu – a także groźby ich popełnienia, ich usiłowanie bądź współuczestniczenie w nich (art. 2 Konwencji).

Artykuł 3 Konwencji stanowi, że każde państwo nią związane zobowiązane jest do podjęcia wszelkich niezbędnych środków dla ustanowienia swojej jurysdykcji w sprawach przestępstw, o których mowa była wyżej – w wypadkach, gdy przestępstwo to zostało popełnione na terytorium tego państwa, gdy popełnił je obywatel tego

---

⁷ Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych (Dz.U. z 1947 r., Nr 23, poz. 90 ze zm.).

państwa bądź gdy osobą objętą ochroną był obywatel tego państwa. Przepis ten stanowi więc swego rodzaju fundament pod art. 136 k.k.

W dalszych przepisach Konwencji określono m.in. sposób współdziałania między państwami-stronami Konwencji w zakresie jej stosowania, a także zasady gwarancyjne dla osób, przeciwko którym zostało wszczęte postępowanie w związku z popełnieniem przestępstw wymienionych w art. 2 Konwencji. Przepisy te są niezwykle istotne szczególnie na gruncie analizy przepisów postępowania karnego. Autor skupia się jednak wyłącznie na art. 136 k.k. w jego aspekcie materialnoprawnym, toteż dalsze omawianie przepisów Konwencji nie jest niezbędne.

2. Rys historyczny

Przestępstwo napaści i znieważenia przedstawiciela obcego państwa bywa w doktrynie prawa karnego nazywane przestępstwem „obrazy dyplomatycznej”⁸. Przy tak ogólnym ujęciu uznać można, że regulacje podobne do tych z art. 136 k.k. występowały także we wcześniejszych polskich kodeksach karnych („kodeks Makarewicza”⁹ z 1932 r. i „kodeks Andrejewa”¹⁰ z 1969 r.).

W Kodeksie karnym z 1932 r. odpowiednikiem aktualnego art. 136 k.k. był art. 111. Przepis ten został zamieszczony w rozdziale XVIII zatytułowanym „Przestępstwa przeciw interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom dyplomatycznym”. Generalnym (rodzajowym) przedmiotem ochrony były więc interesy zewnętrzne państwa oraz stosunki dyplomatyczne. Przepis ten brzmiał następująco: „Kto na obszarze Państwa Polskiego dopuszcza się czynnej napaści na osobę

---

⁸ Przy stosowaniu tego pojęcia należy poczynić zastrzeżenie, że nie przedstawia ono bezpośrednio znamion typu czynu zabronionego, stąd może być niezrozumiałe; J. Kulesza, *Objaśnienia do art. 127–147*, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 1, Warszawa 2017, s. 146.

⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1932 r., Nr 60, poz. 571 ze zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r., Nr 13, poz. 94 ze zm.).

naczelnika albo uwierzytelnionego w Państwie Polskim dyplomatycznego przedstawiciela obcego państwa, podlega karze więzienia do lat 10". W art. 111 § 2 k.k. z 1932 r. dodano: „Kto taką osobę znieważa, podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3". Kodeks Makarewicza chronił więc w art. 111 wyłącznie naczelnika (obcego państwa) albo uwierzytelnionego w Polsce przedstawiciela dyplomatycznego obcego państwa – bez rozszerzenia tej ochrony na inne osoby. Stypizowanym czynem jest „czynna napaść” rozumiana jako działanie zmierzające do naruszenia nietykalności cielesnej, „znieważenie” zaś ogólnie jako spowodowanie niebezpieczeństwa dla czyjegoś dobrego imienia¹¹.

W kodeksie Andrejewa przepis zakazujący tzw. „obrazy dyplomatycznej” został zamieszczony w art. 283, w rozdziale XXXVI „Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu”. Chronionym przez ustawodawcę dobrem prawnym był więc rodzajowo porządek publiczny. Przepis ten chronił przed czynną napaścią i znieważeniem już nieco szerszy katalog osób:

1. osobę pełniącą funkcję naczelną w państwie, szefa przedstawicielstwa państwa obcego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, inne osoby korzystające z ochrony na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, a nadto
2. osobę należącą do personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa obcego państwa albo konsula.

Zagrożenie ustawowe w przypadku czynnej napaści w stosunku do osób wymienionych w pkt 1 to kara pozbawienia wolności od roku do lat 10, a w przypadku osób z pkt 2 kara pozbawienia wolności w wymiarze od 6 miesięcy do lat 5. Za znieważenie wszystkich wymienionych wyżej osób przewidywano karę pozbawienia wolności do lat 3.

Można więc zauważyć, że zagrożenie ustawowe w przypadku tzw. przestępstwa „obrazy dyplomatycznej” w polskich kodeksach karnych z 1932 r. i z 1969 r. nie ulegało poważnym zmianom. W istocie wprowadzono bowiem inne zagrożenie jedynie dla nowo wprowadzonego katalogu osób objętych ochroną.

¹¹ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932, s. 194, 355.

3. Przedmiot ochrony

Przechodząc na grunt obecnego ustawodawstwa polskiego, omawiany art. 136 k.k. zamieszczony został w rozdziale XXVI zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej”. Generalny (rodzajowy) przedmiot ochrony wskazuje ustawodawca wprost w tytule każdego z rozdziałów części szczególnej k.k.¹² Należy więc wywieść, że ogólnym chronionym prawnie dobrem jest Rzeczpospolita Polska. Sformułowanie to jest dookreślane w doktrynie prawa karnego jako „wiarygodność Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej jako państwa praworządnego”¹³ czy też „interesy państwa polskiego jako podmiotu stosunków międzynarodowych”¹⁴.

Jak słusznie wskazuje I. Zgoliński, indywidualnym dobrem prawnym, które ustawodawca chroni w art. 136 k.k., jest z kolei „życie, zdrowie, nietykalność cielesna oraz cześć głowy obcego państwa lub akredytowanego szefa jego przedstawicielstwa dyplomatycznego, a także osoby korzystającej z podobnej ochrony na podstawie ustaw, umów lub zwyczajów międzynarodowych”¹⁵. Ochrona ta jest w myśl art. 138 k.k. realizowana wówczas, gdy państwo obce zapewnia wzajemność, na co zwraca uwagę także M. Bojarski¹⁶.

4. Znamię podmiotu

Przestępstwa stypizowane w art. 136 k.k. są przestępstwami powszechnymi. Oznacza to, że sprawcą może być każda osoba zdolna do ponoszenia odpowiedzialności na gruncie Kodeksu karnego. Może być to więc osoba, która ukończyła 17 lat (art. 10 § 1 i 2 k.k.) oraz nie była niepoczytalna w chwili popełnienia czynu (art. 31 k.k.).

¹² M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo karne*, Warszawa 2016, s. 11.

¹³ I. Zgoliński, *Art. 136. Czynna napaść lub znieważenie przedstawiciela obcego państwa*, [w:] V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 709.

¹⁴ P. Kardas, *Komentarz do art. 136*, [w:] W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do art. 117–211a (cz. 1)*, Warszawa 2017, s. 190.

¹⁵ I. Zgoliński, *op. cit.*, s. 709.

¹⁶ M. Bojarski, *Zakres penalizacji części szczególnej Kodeksu karnego*, [w:] M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna*, Warszawa 2017, s. 528–529.

5. Opis typu czynu zabronionego

Ustawodawca w art. 136 k.k. typizuje w zasadzie dwa typy czynów zabronionych – czynną napaść i publiczne znieważenie. Ukształtowano różne reakcje karne w zależności od tego, jaką funkcję pełni osoba pokrzywdzona. Zastrzeżono, że czyny te popełnić należy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Użyty przez prawodawcę zwrot „czynna napaść” oznacza każde działanie człowieka, które ma wyrządzić krzywdę fizyczną, choćby nie dało się tego osiągnąć (np. rzucenie w kogoś tortem, rozbicie szklanej butelki na głowie). M. Kulik definiuje tę czynność jako gwałtowne działanie, którego skutkiem jest co najmniej naruszenie nietykalności cielesnej¹⁷.

Tego typu przestępstwo popełnić można na szkodę głowy obcego państwa (np. prezydenta, papieża, monarchy) i akredytowanego¹⁸ szefa przedstawicielstwa dyplomatycznego obcego państwa (ambasadora, nuncjusza, innego szefa misji równorzędnego stopnia, posła, ministra lub internuncjusza)¹⁹, a także osoby korzystającej z podobnej ochrony na mocy ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych (m.in. przewodniczącego Rady Europejskiej, Rady Europy czy NATO oraz sędziego czy prokuratora Międzynarodowego Trybunału Karnego) – grupa I. W tym przypadku ustawodawca przewidział zagrożenie ustawowe w postaci kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

Gdy przestępstwo to zostało popełnione na szkodę osoby należącej do personelu dyplomatycznego przedstawicielstwa obcego państwa,

---

¹⁷ M. Kulik, *Objaśnienia do art. 233 k.k. Czynna napaść na funkcjonariusza publicznego*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2018 <<http://lex-1.amu-1edu-1pl-1015e98xk79ef.han.amu.edu.pl/#/commentary/587736971/578808/mozgawa-marek-red-kodeks-karny-komentarz-aktualizowany?cm=URELATIONS>> [dostęp: 28.12.2018].

¹⁸ Akredytacja następuje w chwili złożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej listów uwierzytelniających (art. 13 ust. 1 Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych); Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych, sporządzona w Wiedniu dnia 18 kwietnia 1961 r. (Dz.U. z 1965 r., Nr 37, poz. 232).

¹⁹ J. Kulesza, op. cit., s. 148.

tj. osoby posiadającej stopień dyplomatyczny²⁰ (radców, sekretarzy i *attaché*, ale nie – personelu technicznego), albo urzędnika konsularnego obcego państwa (konsula generalnego, konsula, wicekonsula i agenta konsularnego oraz urzędników konsularnych, ale nie – personelu technicznego) – grupa II, zagrożenie ustawowe to kara pozbawienia wolności do 3 lat. Jednakże w tym przypadku zawsze wymagane jest popełnienie przestępstwa w związku z pełnieniem przez osoby objęte ochroną obowiązków służbowych. Oznacza to, że „czynność służbowa, do której dokonania uprawniony jest pokrzywdzony, musi być rzeczowo powiązana z bezprawnym zachowaniem sprawcy”²¹, ale nie oznacza to, że czyn zabroniony musi zostać popełniony podczas pełnienia tych obowiązków²².

„Publiczne znieważenie” z kolei to zachowanie, które wyraża pogardę dla innej osoby²³ (np. poprzez poniżenie, obrażenie). Zagrożenie ustawowe za to przestępstwo w sytuacji, gdy pokrzywdzona jest osoba z grupy I, to kara pozbawienia wolności do 3 lat, a gdy osoba pokrzywdzona należy do umownie przyjętej w opracowaniu grupy II – kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (odmienność w stosunku do wcześniejszych polskich ustaw karnych).

Opisane przestępstwa popełnione muszą zostać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a zatem na lądzie do granicy państwowej z innymi państwami, we wnętrzu ziemi w zakresie granicy państwowej, w powietrzu do wysokości 90 km, na morzu do odległości 12 mil morskich od linii podstawowej (art. 1 i 3 Ustawy o ochronie granicy państwowej)²⁴. Ochrona ta rozciąga się także na obszar statków morskich i powietrznych zarejestrowanych w Polsce.

Wszystkie typy czynów z art. 136 k.k. są występkami. Typy czynów z art. 136 § 1 i 2 k.k. mają charakter formalny, a więc bezskutkowy. Oznacza to, że do pociągnięcia danej osoby do odpowiedzialności

²⁰ Ibidem, s. 149.

²¹ I. Zgoliński, op. cit., s. 710.

²² J. Kulesza, op. cit., s. 149.

²³ I. Zgoliński, op. cit., s. 1030.

²⁴ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1869 ze zm.).

karnej wystarczy samo zachowanie sprawcy. Nie jest wymagane ziszczenie się jakiegokolwiek skutku – przyjmując, że skutkiem tym jest przyjęta w doktrynie prawa karnego zmiana w świecie zewnętrznym²⁵. Z kolei typy czynów z art. 136 § 3 i 4 k.k. (znieważenie) mają charakter materialny i można je popełnić także poprzez zaniechanie²⁶. Do ich popełnienia konieczne jest ziszczenie się skutku w postaci znieważenia danej osoby, która na mocy art. 136 k.k. korzysta z ochrony. Stanowisko doktryny w zakresie skutkowości jest jednak niejednolite, na co wskazuje m.in. J. Kulesza²⁷.

Co do znamienia strony podmiotowej (psychiczne nastawienie sprawcy do czynu), zdaniem autora konieczne jest uznanie, że w każdym omawianym typie wymagana jest umyślność w zamiarze bezpośrednim. Trafnie wskazuje R. Góral, że „sprawca musi przy tym obejmować świadomością status atakowanej lub znieważanej osoby”²⁸. W razie braku tej świadomości będzie on odpowiadał na zasadach ogólnych.

Wszystkie czyny z art. 136 k.k. ścigane są z oskarżenia publicznego.

6. Dane statystyczne

W tej części tekstu zaprezentowane zostaną dane statystyczne dotyczące liczby wszczętych postępowań i stwierdzonych przestępstw z art. 136 k.k. Dzięki temu można sobie uświadomić, jakie rozmiary przyjmuje zjawisko przestępcze, które kryje się za analizowanymi przepisami.

Na potrzeby niniejszego opracowania zwrócono się do Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o udostępnienie informacji o liczbie przestępstw z art. 136 k.k., które wystąpiły w latach 1998–2018 (a więc przez cały okres obowiązywania obecnego k.k.). Przedstawione dane dotyczą jednak wyłącznie okresu od 1 września 1998 r. (początkowa

²⁵ J. Giezek, *Nauka o przestępstwie*, [w:] M. Bojarski (red.), *Prawo karne materialne...*, s. 117–119.

²⁶ M. Budyn-Kulik, *Objaśnienia do art. 136 k.k. Czynna napaść na przedstawiciela obcego państwa lub znieważenie go*, [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*

²⁷ J. Kulesza, op. cit., s. 149.

²⁸ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 257.

data stosowania przepisów k.k.) do 30 września 2018 r. (w chwili przygotowywania opracowania Policja nie dysponowała pełnymi danymi za kolejne miesiące 2018 r.).

Tabela. Przestępstwa z art. 136 k.k. w latach 1998–2018

Rok	Art. 136 k.k.		Art. 136 § 1 k.k.		Art. 136 § 2 k.k.		Art. 136 § 3 k.k.		Art. 136 § 4 k.k.	
	W	S	W	S	W	S	W	S	W	S
1998	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
1999	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2000	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2001	2	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2002	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2003	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2004	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2005	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2007	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2008	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2009	2	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2010	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2011	0	0	-	-	-	-	-	-	-	-
2012	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2013	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
2014	4	0	0	0	1	0	3	0	0	0
2015	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0
2016	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0
2017	2	1	0	1	0	0	2	0	0	0
2018	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Razem	28	8	1	1	3	0	6	1	1	0

W – postępowania wszczęte; S – stwierdzone przestępstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statystyki Komendy Głównej Policji (System Analityczny „Krajowy System Informacji Policji”).

W tabeli przedstawiono liczbę postępowań wszczętych oraz stwierdzonych przestępstw w rozbiciu na poszczególne lata. Dane uzyskane z Komendy Głównej Policji nie są zaprezentowane jednolicie ze względu na oprogramowanie stosowane przez Policję do 2012 r. Przez okres stosowania „Policyjnego Systemu Statystyki Przestępczości Temida” wszystkie typy czynu zabronionego z art. 136 k.k. były jednakowo oznakowane („art. 136 k.k.”) i nie jest możliwe, aby dane za lata 1998–2012 przedstawić w bardziej szczegółowy sposób. Jednakże od 2013 r. istnieje możliwość rozróżnienia danych według poszczególnych paragrafów art. 136 k.k. Z przedstawionych danych wynika, że przestępstwa napaści i znieważenia przedstawiciela państwa obcego nie stanowią dużej liczby (można by wręcz rzec, że to liczba znikoma). Przez dwadzieścia lat obowiązywania k.k. w obecnym brzmieniu doszło do wszczęcia łącznie 28 postępowań w sprawie opisywanych typów czynów, z czego zaledwie 8 spraw zakończyło się stwierdzeniem przestępstwa. Na podstawie przywołanych danych można więc stwierdzić, że statystycznie średnio wszczynane jest nieco mniej niż 1,5 postępowania w sprawie przestępstwa rocznie. Przy czym ostateczne stwierdzenie przestępstwa z art. 136 k.k. występuje statystycznie średnio raz na trzy lata.

Należy uznać, że w perspektywie ostatnich pięciu lat (2013–2018) najczęściej wszczynano postępowania w związku z § 3 art. 136 k.k. (6 przypadków), drugi w kolejności jest typ z § 2 (3 przypadki). Można więc jedynie bardzo ostrożnie domniemywać, że to te typy czynów były najczęściej powodem wszczynania postępowań w okresie ostatnich 20 lat. Zupełnie inaczej wyglądają już te dane, gdy przeanalizuje się liczbę przestępstw stwierdzonych. W okresie ostatnich pięciu lat stwierdzono bowiem zaledwie po jednym takim przestępstwie (art. 136 § 1 k.k. i art. 136 § 3 k.k.).

Podsumowanie

Ochrona przedstawicieli państw obcych jest regulowana zarówno na gruncie prawa międzynarodowego publicznego, jak i w wewnętrznych porządkach prawnych państw. Można stwierdzić, że prawo międzynarodowe nadaje kierunek, stanowi ogólne wytyczne, dyrektywy,

jakimi powinny kierować się państwa przy kształtowaniu gwarancji takiej ochrony.

Zakaz tzw. „obrazy dyplomatycznej” istniał we wszystkich nowożytnych polskich ustawach karnych – począwszy od 1932 r. W kolejnych ujęciach norm chroniących przedstawicieli obcych państw daje się zauważyć konkretyzację podmiotów objętych ochroną. Należy tu w szczególności uznać za prawidłowe wprowadzenie odmiennego zagrożenia ustawowego nie tylko w odniesieniu do czynu zabronionego (co nie jest zresztą niczym szczególnym, ponieważ oczywiste jest, że różna siła dolegliwości dla pokrzywdzonego ma wpływ na ustawowy zakres kar i dalej na sądowy wymiar kary), ale także ze względu na rangę, stopień dyplomatyczny przedstawiciela obcego państwa. W ten sposób polskie prawo karne przestrzega zasad dyplomatycznych odnoszących się do poszczególnych godności reprezentanta państwa obcego.

Ze względu na zwyczaje międzynarodowe zasadne wydaje się otoczenie ochroną nie tylko przedstawicieli obcych państw *sensu stricto*, ale także członków ich rodzin oraz mienie, które pozostaje w ich dyspozycji – o czym mówi wprost Konwencja. Tego typu rozszerzenie powinno się spotkać z aprobatą. Po pierwsze, członkowie rodzin (małżonkowie, rzadziej dzieci) nierzadko wchodzi w skład oficjalnych delegacji, uczestniczą w spotkaniach itd. Objęcie ich ochroną wydaje się w pełni zasadne ze względu na pełnienie czynności reprezentacyjnych w imieniu państwa macierzystego, które zbliżone są do czynności dokonywanych przez przedstawiciela *sensu stricto*. Po drugie, w odniesieniu do mienia, którym dysponują przedstawiciele państw obcych, należy brać pod uwagę, że zwykle stanowi ono albo własność państwa macierzystego, albo własność prywatną przedstawicieli obcych państw. W obu przypadkach mienie takie powinno podlegać ochronie – raz jako „mienie o charakterze eksterytorialnym”²⁹, dwa jako mienie, które należy do osoby objętej specjalną ochroną międzynarodową.

Tego typu regulacje karnoprawne są niezwykle potrzebne. Przede wszystkim pozwalają w bezpieczny sposób nawiązywać i prowadzić

---

²⁹ Autor ma tu na myśli mienie państwa macierzystego, które położone jest fizycznie na terytorium innego państwa, np. pojazdy dyplomatyczne czy obrazy na ścianach placówek dyplomatycznych.

stosunki dyplomatyczne z innymi państwami. Jak podnoszono w niniejszym opracowaniu, normy wysłowione w przepisach art. 136 k.k. mają zapewnić ochronę przedstawicielom obcego państwa. W ten sposób ujawnia się realizowanie przez ustawodawcę funkcji ochronnej prawa karnego – i to we wszystkich wymiarach wyróżnianych w doktrynie prawa karnego. Poza tym są one rezultatem wykonania umownych postanowień prawa międzynarodowego, do których przestrzegania Polska się zobowiązała.

Mimo niewielkiej liczby skazań regulacja dotycząca przestępstwa czynnej napaści i publicznego znieważenia przedstawiciela obcego państwa jest konieczna. Przestępstwa te zdarzają się niezwykle rzadko (jak podnoszono, średnio jeden przypadek na trzy lata), jednakże zdecydowana reakcja nawet na te pojedyncze przypadki jest pożądana z punktu widzenia międzynarodowych interesów państw. Niezbędne jest więc, aby regulacja prawno-karna w tym wymiarze była wzajemna – zarówno w państwie macierzystym, jak i w państwie przyjmującym. Prawodawca polski w art. 136 k.k. podkreślił szczególną rolę i funkcję emisariuszy obcych państw, uwzględniając to, że przedstawiciele ci są w istocie uosobieniem państwa, które reprezentują, stąd pożądana jest uszczegółowiona regulacja karnoprawna.

Crime of diplomatic assault and slander on a representative of a foreign country

Summary

The article presents a crime of diplomatic assault and slander on a representative of a foreign country. The paper begins with an analysis of the public international law which gives directions of criminal law legislation regarding a crime of “diplomatic slander” in each state being a party to the Convention on the Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons, including Diplomatic Agents. The author pays attention to the international character of article 136 of the Polish Penal Code. A brief historical information precedes a description of features of a prohibited act. The article provides statistical data about a frequency of committing a crime of the so-called “diplomatic slander”.